

אמנה להגנה ולניהול המורשת הארכיאולוגית

הוכנה ע"י הועדה הבינ"ל לניהול המורשת הארכיאולוגית של איקומוס. אושרה באספה הכללית
ה-9 בלונדון 1990.

מבוא

קיימת הכרה נרחבת בכך שידיעה והבנה של המקורות וההתפתחות של חברות אנושיות היא בעלת
חשיבות רבה לאנושות לצורך זיהוי שורשיה החברתיים והתרבותיים.

המורשת הארכיאולוגית מהווה את העדות הבסיסית לפעילות אנושית בעבר. ההגנה עליה וניהולה
הנכון הם, על כן, חיוניים בכדי לאפשר לארכיאולוגים ולחוקרים אחרים ללמוד ולפרש אותה,
לתועלת הדורות בהווה ובעתיד.

ההגנה על מורשת זו אינה יכולה להתבסס על יישום טכניקות ארכיאולוגיות בלבד. היא דורשת
בסיס רחב יותר של ידע ומיומנות מקצועיים ומדעיים. מספר מרכיבים של המורשת
הארכיאולוגית הינם אלמנטים אדריכליים ויש להגן עליהם בהתאם לאמות המידה להגנת
אלמנטים מסוג זה, כפי שנקבעו ב"אמנת ונציה 1964 לשימור ושיקום של אתרים ומונומנטים".
אלמנטים אחרים של המורשת הארכיאולוגית מהווים חלק מהמסורות החיות של קבוצות ילידים
ולהגנה ושימור מונומנטים ואתרים כאלה חיונית ההשתתפות של קבוצות תרבות מקומיות.

מסיבות אלה ואחרות, ההגנה על המורשת הארכיאולוגית חייבת להתבסס על שיתוף פעולה יעיל
בין אנשי מקצוע מתחומים רבים. היא דורשת כמו כן שיתוף פעולה של רשויות ממשלתיות,
חוקרים אקדמאים, יזמים פרטיים וציבוריים והציבור הרחב. אמנה זו, על כן קובעת את
העקרונות המתייחסים להיבטים השונים של ניהול המורשת הארכיאולוגית. אלה מתייחסים
לביצוע המקצועי של תהליך הרישום (אינונטריזציה), הסקר, החפירה, התייעוד, המחקר,
התחזוקה, השימור, השחזור, המידע, ההצגה, הנגישות לציבור, השימוש במורשת וההכשרה של
אנשי המקצוע המעורבים בהגנת המורשת הארכיאולוגית. האמנה קיבלה השראתה מהצלחת
"אמנת ונציה", כקו מנחה וכמקור לרעיונות למדיניות ולביצוע על ידי ממשלות, חוקרים ואנשי
מקצוע.

האמנה אמורה לשקף עקרונות וקווים מנחים בסיסיים ביותר, בעלי ערכים גלובאליים. היא אינה
יכולה לקחת בחשבון בעיות ייחודיות ויכולת של אזורים או ארצות. לכן יש להוסיף לאמנה
עקרונות נוספים והנחיות ברמה האזורית והלאומית.

הגדרה והקדמה

סעיף 1.

ה"מורשת הארכיאולוגית" היא אותו חלק של המורשת החומרית אשר לגביה שיטות
ארכיאולוגיות המספקות מידע ראשוני. היא כוללת את כל השרידים של הקיום האנושי:
והמקומות המתייחסים לכל התופעות של פעילות אנושית, מבנים נטושים ושרידים מכל סוג (כולל
אתרים תת קרקעיים ותת ימיים), יחד עם כל החומר התרבותי הנייד שקשור בהם.

מדיניות הגנה משולבת

סעיף 2.

המורשת הארכיאולוגית היא משאב תרבותי עדין ובלתי מתחדש. לכן על שימושי הקרקע להיות
מבוקרים ומופחתים כך שיקטן עד למינימום ההרס של המורשת הארכיאולוגית. מדיניות להגנת
המורשת הארכיאולוגית חייבת להיות מרכיב אינטגרלי במדיניות שימושי קרקע, פתוח נכון, כמו
גם של מדיניות התרבות, הסביבה והחינוך.

המדיניות להגנת המורשת הארכיאולוגית צריכה להיות בבדיקה מתמדת, כך שתהיה תמיד מעודכנת. יצירת שמורות ארכיאולוגיות צריכה להיות חלק ממדיניות כזאת.

הגנת המורשת הארכיאולוגית צריכה להיות משולבת במדיניות התכנון ברמות הבינלאומית, לאומית, אזורית ומקומית.

השתתפות פעילה של הציבור צריכה להיות חלק ממדיניות ההגנה על המורשת הארכיאולוגית. דבר זה חיוני במיוחד במקום בו מדובר במורשת של קבוצת ילידים. על השתתפות הציבור להתבסס על נגישות למידע הנחוץ לקבלת החלטות. אספקת המידע לציבור היא על כן מרכיב חשוב בהגנה משולבת.

תחיקה וכלכלה

סעיף 3.

יש לראות בהגנה על המורשת הארכיאולוגית מחויבות מוסרית של כל המין האנושי, היא גם אחריות ציבורית משותפת. יש להכיר במחויבות זו דרך תחיקה רלבנטית ודאגה למקורות כספיים מתאימים לתכניות התמיכה, הנחוצות לניהול אפקטיבי של המורשת. מאחר והמורשת הארכיאולוגית משותפת לכל החברה האנושית מחובתה של כל מדינה להבטיח את מקורות המימון להגנתה.

התחיקה צריכה לספק למורשת הארכיאולוגית, הגנה שתתאים לצרכים, להיסטוריה ולמסורת של כל מדינה ואזור, שתבטיח הגנה באתר (in situ) ואת צרכי המחקר. התחיקה צריכה להתבסס על העיקרון לפיו המורשת הארכיאולוגית היא של כל האנושות ושל קבוצות עמים ולא של אדם בודד או עם יחיד.

על התחיקה למנוע הריסה, ניוון, או שינויים, כתוצאה משינוי אופי האתר או המונומנט הארכיאולוגי או סביבתם, בלי היתר מאת הרשות הארכיאולוגית המתאימה.

על התחיקה לדרוש מחקר ארכיאולוגי מלא ותעוד, במקום בו ניתן היתר להרס המורשת הארכיאולוגית. על התחיקה לדרוש ולנקוט באמצעים לתחזוקה, ניהול ושימור מתאימים של המורשת הארכיאולוגית.

יש לקבוע סנקציות חוקיות מתאימות למקרים של הפרת החוק הקשור למורשת הארכיאולוגית. אם החקיקה הספקת הגנה רק לאותם חלקי המורשת הארכיאולוגית הרשומים באינוונטר נבחר, יש לנקוט באמצעים להגנה זמנית של אתרים או מונומנטים לא רשומים שהתגלו זה עתה, עד שתעשה ההערכה הארכיאולוגית של שלהם.

סקר

סעיף 4.

ההגנה על המורשת הארכיאולוגית צריכה להתבסס על הכרה מלאה ככל האפשר של אופייה והיקפה. סקר כללי של המשאב הארכיאולוגי הוא על כן כלי עבודה חיוני לפיתוח אסטרטגיות להגנת המורשת הארכיאולוגית. אי לכך, סקר ארכיאולוגי, הוא חובה במסגרת ההגנה והניהול של המורשת הארכיאולוגית.

בו בזמן רשימות מלאי מהוות גם משאב נתונים בסיסי ללימוד ומחקר מדעיים. יש לראות על כן בייצור האינוונטר תהליך מתמשך ודינאמי.

כמו כן האינוונטרים צריכים לכלול מידע ברמות שונות של משמעות ומהימנות, מאחר ואפילו ידע שטחי יכול להוות נקודת התחלה לאמצעי הגנה.

מחקר

סעיף 5.

הידע הארכיאולוגי מתבסס בעיקרו על מחקר מדעי של מורשת הארכיאולוגית. מחקר זה מתבסס על כל מגוון השיטות, מטכניקות בלתי הרסניות, דרך דגימה ועד חפירה טוטאלית. יש לקבוע באופן חד משמעי את העיקרון שאסור שאיסוף מידע לגבי מורשת ארכיאולוגית יהרוס יותר עדות ארכיאולוגית מאשר מתחייב מתוך המטרה המדעית והשימורית של המחקר. יש לעודד טכניקות בלתי הרסניות, סקרי אויר ויבשה ודגימה, בכל מקום בו הדבר אפשרי – כעדיפות על פני חפירה טוטאלית.

מאחר ומשמעותה של חפירה כרוכה תמיד בצורך להחליט איזה חלק ישומר במחיר של זה שיתועד ויאבד. וייתכן גם במחיר ההרס המוחלט של המונומנט, ההחלטה לחפור צריכה להתקבל רק לאחר שיקול מעמיק.

יש לבצע חפירות באתרים ומונומנטים המאוימים על ידי פיתוח, שינויים במימוש קרקע, שוד עתיקות או בליה טבעית.

במקרים יוצאים מן הכלל, ניתן לחפור אתרים בלתי מאוימים, כדי להאיר בעיות מחקריות או כדי להבהיר אותם באופן יותר אפקטיבי, למטרת הצגתם לקהל. במקרים כאלה, צריכה להקדים את החפירה הערכה מדעית יסודית של משמעות האתר. על החפירה להיות חלקית ועליה להשאיר חלק בלתי מופרע למחקר עתידי.

ד"ר בסטנדרט מוסכם צריך לעמוד לרשות הקהילה המדעית ולהיכלל באינוונטר הרלבנטי, תוך תקופה סבירה מסיום החפירה.

את החפירות יש לנהל בהתאם ל"המלצות לעקרונות בינלאומיים לחפירות ארכיאולוגיות", אונסקו 1956, ולסטנדרטים מקצועיים בינלאומיים.

תחזוקה ושימור

סעיף 6.

המטרה העליונה של מינהל מורשת ארכיאולוגית, צריכה להיות השימור של המונומנטים והאתרים באתרם, כולל שימור ואוצרות ארוכי טווח של התיעוד הרלוונטי, האוספים וכו'.

כל העברה של חלקים של המורשת למיקום חדש, מהווה הפרה של עקרון שימור המורשת בקונטקסט המקורי שלה. עיקרון זה מדגיש גם את הצורך לאחזקה מתאימה, לשימור ולמינהל. הוא גם עומד על כך שאסור שהמורשת הארכיאולוגית תיחשף על ידי חפירה, או שתושאר חשופה לאחר החפירה, אם לא ניתן להבטיח את אחזקתה וניהולה הראויים.

יש לשאוף ולעודד מחויבות ושיתוף גורמים מקומיים כאמצעי לקידום האחזקה של המורשת הארכיאולוגית. עיקרון זה חשוב במיוחד כאשר עוסקים במורשת של קבוצות ילידים או קבוצות תרבות מקומיות.

יש מקרים בהם ניתן ונכון להטיל את האחריות להגנה וניהול האתרים והמונומנטים לקבוצות הילדים. בגלל המגבלות הבלתי נמנעות של מקורות מימון, יש לקבוע את סדרי העדיפויות לתחזוקה הפעילה. את התחזוקה יש לבצע במגוון של אתרים ומונומנטים, בהתבסס על הערכה מדעית של משמעותם ואופיים המייצג, ולא להגבילה למונומנטים המפורסמים והאטרקטיביים חזותית. יש ליישם את העקרונות הרלבנטיים שבהמלצות אונסק"ו 1956 בהקשר לאחזקה ולשימור של המורשת הארכיאולוגית.

הצגה, מידע, שיחזור

סעיף 7.

הצגת המורשת הארכיאולוגית לציבור הרחב היא שיטה בסיסית לקידום הבנה של המקורות ושל ההתפתחות של החברה המודרנית. בו בזמן הם גם האמצעי החשוב ביותר לקידום ולהבנה של הצורך בשימור. הצגה ומידע צריכים להיתפס כאינטרפרטציה פופולארית של מצב הידע ברגע זה, ולכן יש לעדכןם בתכיפות. על ההצגה לקחת בחשבון את הגישות השונות להבנת העבר.

לשחזור שני תפקידים חשובים: מחקר ניסויי ואינטרפרטציה. בכל מקרה, יש לבצעו בזהירות מרובה, להימנע מכל פגיעה בעדות הארכיאולוגית ולהשתמש בהוכחות מכל המקורות, במטרה להשיג אוטנטיות. במקום שניתן ונכון, לא ייבנה השחזור ישירות על השריד הארכיאולוגי ויהיה ניתן לזיהוי.

מיומנות מקצועית

סעיף 8.

סטנדרטים אקדמאיים גבוהים בהרבה תחומים מקצועיים, חיוניים לניהול של המורשת הארכיאולוגית. הכשרה של מספר מתאים של בעלי מקצוע בתחומי המומחיות הרלבנטיים חייבת להיות מטרה חשובה של מדיניות החינוך בכל מדינה. הצורך לפתח מומחיות במספר תחומים קורא לשיתוף פעולה בינלאומי. יש לקבוע ולשמור על סטנדרטים להכשרה והתנהגות מקצועית.

הכשרה ארכיאולוגית אקדמית צריכה לקחת בחשבון את השינוי במדיניות השימור מחפירה בלבד לשימור באתר. עליה גם לקחת בחשבון את העובדה שלימוד תולדות קבוצות ילידים חשובה לשימור והבנה של מורשת ארכיאולוגית, כמו הכרת מונומנטים ואתרים יוצאים מן הכלל.

שימור המורשת הארכיאולוגית היא תהליך מתפתח בעל דינאמיות מתמשכת. יש לאפשר לאנשי המקצוע העובדים בתחום זה להשקיע את הזמן בעדכון המידע שהם. יש לפתח תכניות לימוד לתואר שני, תוך הדגשת נושאי השימור והניהול של המורשת הארכיאולוגית.

שיתוף פעולה בינלאומי

סעיף 9.

המורשת הארכיאולוגית היא מורשת משותפת של כל האנושות ולכן שיתוף פעולה בינלאומי הוא הכרחי לפתוח ושמירה של סטנדרטים בניהול.

קיים צורך דחוף ליצור מכניזם בינלאומי לחילופי מידע וניסיון בין אנשי המקצוע העוסקים בניהול מורשת ארכיאולוגית. דבר זה דורש ארגון כנסים, סמינרים, סדנאות וכו', ברמה עולמית או אזורית והקמת מרכזים אזוריים ללימודים לתואר גבוה. "איקומוס", באמצעות קבוצות מומחים החברים בה, צריכה לקדם אספקט זה בתכניות שלה לטווח הבינוני והארוך. כמו כן יש לקדם חילופי מומחים בינלאומיים כאמצעי לשיפור הסטנדרטים של ניהול אתרי המורשת הארכיאולוגית.

יש לפתח תכניות סיוע טכניות בתחום ניהול המורשת הארכיאולוגית בחסות "איקומוס".

תרגום: גיורא סולר

"The Charter for the Protection and Management of Archaeological Heritage" - ICOMOS

CHARTER FOR THE PROTECTION AND MANAGEMENT OF THE ARCHAEOLOGICAL HERITAGE (1990)

Prepared by the International Committee for the Management of Archaeological Heritage (ICAHM) and approved by the 9th General Assembly in Lausanne in 1990.

INTRODUCTION

It is widely recognised that a knowledge and understanding of the origins and development of human societies is of fundamental importance to humanity in identifying its cultural and social roots.

The archaeological heritage constitutes the basic record of past human activities. Its protection and proper management is therefore essential to enable archaeologists and other scholars to study and interpret it on behalf of and for the benefit of present and future generations.

The protection of this heritage cannot be based upon the application of archaeological techniques alone. It requires a wider basis of professional and scientific knowledge and skills. Some elements of the archaeological heritage are components of architectural structures and in such cases must be protected in accordance with the criteria for the protection of such structures laid down in the 1966 Venice Charter on the Conservation and Restoration of Monuments and Sites. Other elements of the archaeological heritage constitute part of the living traditions of indigenous peoples, and for such sites and monuments the participation of local cultural groups is essential for their protection and preservation.

For these and other reasons the protection of the archaeological heritage must be based upon effective collaboration between professionals from many disciplines. It also requires the co-operation of government authorities, academic researchers, private or public enterprise, and the general public. This charter therefore lays down principles relating to the different aspects of archaeological heritage management. These include the responsibilities of public authorities and legislators, principles relating to the professional performance of the processes of inventories, survey, excavation, documentation, research, maintenance, conservation, preservation, reconstruction, information, presentation, public access and use of the heritage, and the qualification of professionals involved in the protection of the archaeological heritage.

The charter has been inspired by the success of the Venice Charter as guidelines and source of ideas for policies and practice of governments as well as scholars and professionals.

The charter has to reflect very basic principles and guidelines with global validity. For this reason it cannot take into account the specific problems and possibilities of regions or countries. The charter should therefore be supplemented at regional and national levels by further principles and guidelines for these needs.

DEFINITION AND INTRODUCTION

Article 1

The "archaeological heritage" is that part of the material heritage in respect of which archaeological methods provide primary information. It comprises all vestiges of human existence and consists of places relating to all manifestations of human activity, abandoned structures, and remains of all kinds (including subterranean and underwater sites), together with all the portable cultural material associated with them.

INTEGRATED PROTECTION POLICIES

Article 2.

The archaeological heritage is a fragile and non-renewable cultural resource. Land use must therefore be controlled and developed in order to minimise the destruction of the archaeological heritage.

Policies for the protection of the archaeological heritage should constitute an integral component of policies relating to land use, development, and planning as well as of cultural, environmental and educational policies. The policies for the protection of the archaeological heritage should be kept under continual review, so that they stay up to date. The creation of archaeological reserves should form part of such policies.

The protection of the archaeological heritage should be integrated into planning policies at international, national, regional and local levels.

Active participation by the general public must form part of policies for the protection of the archaeological heritage. This is essential where the heritage of indigenous peoples is involved. Participation must be based upon access to the knowledge necessary for decision-making. The provision of information to the general public is therefore an important element in integrated protection.

LEGISLATION AND ECONOMY

Article 3.

The protection of the archaeological heritage should be considered as a moral obligation upon all human beings; it is also a collective public responsibility. This obligation must be acknowledged through relevant legislation and the provision of adequate funds for the supporting programmes necessary for effective heritage management.

The archaeological heritage is common to all human society and it should therefore be the duty of every country to ensure that adequate funds are available for its protection.

Legislation should afford protection to the archaeological heritage that is appropriate to the needs, history, and traditions of each country and region, providing for in situ protection and research needs.

Legislation should be based on the concept of the archaeological heritage as the heritage of all humanity and of groups of peoples, and not restricted to any individual person or nation.

Legislation should forbid the destruction, degradation or alteration through changes of any archaeological site or monument or to their surroundings without the consent of the relevant archaeological authority.

Legislation should in principle require full archaeological investigation and documentation in cases where the destruction of the archaeological heritage is authorised.

Legislation should require, and make provision for, the proper maintenance, management and conservation of the archaeological heritage. Adequate legal sanctions should be prescribed in respect of violations of archaeological heritage legislation.

If legislation affords protection only to those elements of the archaeological heritage which are registered in a selective statutory inventory, provision should be made for the temporary protection of unprotected or newly discovered sites and monuments until an archaeological evaluation can be carried out.

Development projects constitute one of the greatest physical threats to the archaeological heritage. A duty for developers to ensure that archaeological heritage impact studies are carried out before development schemes are implemented, should therefore be embodied in appropriate legislation, with a stipulation that the costs of such studies are to be included in project costs. The principle should also be established in legislation that development schemes should be designed in such a way as to minimise their impact upon the archaeological heritage.

SURVEY

Article 4.

The protection of the archaeological heritage must be based upon the fullest possible knowledge of its extent and nature. General survey of archaeological resources is therefore an essential working tool in developing strategies for the protection of the archaeological heritage. Consequently archaeological survey should be a basic obligation in the protection and management of the archaeological heritage.

At the same time, inventories constitute primary resource databases for scientific study and research. The compilation of inventories should therefore be regarded as a continuous, dynamic process. It follows that inventories should comprise information at various levels of significance and reliability, since even superficial knowledge can form the starting point for protectional measures.

INVESTIGATION

Article 5.

Archaeological knowledge is based principally on the scientific investigation of the archaeological heritage. Such investigation embraces the whole range of methods from non-destructive techniques through sampling to total excavation.

It must be an overriding principle that the gathering of information about the archaeological heritage should not destroy any more archaeological evidence than is necessary for the protectional or scientific objectives of the investigation. Non-destructive techniques, aerial and ground survey, and sampling should therefore be encouraged wherever possible, in preference to total excavation.

As excavation always implies the necessity of making a selection of evidence to be documented and preserved at the cost of losing other information and possibly even the total destruction of the monument, a decision to excavate should only be taken after thorough consideration.

Excavation should be carried out on sites and monuments threatened by development, land-use change, looting, or natural deterioration.

In exceptional cases, unthreatened sites may be excavated to elucidate research problems or to interpret them more effectively for the purpose of presenting them to the public. In such cases excavation must be preceded by thorough scientific evaluation of the significance of the site. Excavation should be partial, leaving a portion undisturbed for future research.

A report conforming to an agreed standard should be made available to the scientific community and should be incorporated in the relevant inventory within a reasonable period after the conclusion of the excavation.

Excavations should be conducted in accordance with the principles embodied in the 1956 UNESCO Recommendations on International Principles Applicable to Archaeological Excavations and with agreed international and national professional standards.

MAINTENANCE AND CONSERVATION

Article 6.

The overall objective of archaeological heritage management should be the preservation of monuments and sites in situ, including proper long-term conservation and curation of all related records and collections etc. Any transfer of elements of the heritage to new locations represents a violation of the principle of preserving the heritage in its original context. This principle stresses the need for proper maintenance, conservation and management. It also asserts the principle that the archaeological heritage should not be exposed by excavation or left exposed after excavation if provision for its proper maintenance and management after excavation cannot be guaranteed.

Local commitment and participation should be actively sought and encouraged as a means of promoting the maintenance of the archaeological heritage. This principle is especially important when dealing with the heritage of indigenous peoples or local cultural groups. In some cases it may be appropriate to entrust responsibility for the protection and management of sites and monuments to indigenous peoples.

Owing to the inevitable limitations of available resources, active maintenance will have to be carried out on a selective basis. It should therefore be applied to a sample of the diversity of sites and monuments, based upon a scientific assessment of their significance and representative character, and not confined to the more notable and visually attractive monuments.

The relevant principles of the 1956 UNESCO Recommendations should be applied in respect of the maintenance and conservation of the archaeological heritage.

PRESENTATION, INFORMATION, RECONSTRUCTION

Article 7.

The presentation of the archaeological heritage to the general public is an essential method of promoting an understanding of the origins and development of modern societies. At the same time it is the most important means of promoting an understanding of the need for its protection.

Presentation and information should be conceived as a popular interpretation of the current

state of knowledge, and it must therefore be revised frequently. It should take account of the multifaceted approaches to an understanding of the past.

Reconstructions serve two important functions: experimental research and interpretation. They should, however, be carried out with great caution, so as to avoid disturbing any surviving archaeological evidence, and they should take account of evidence from all sources in order to achieve authenticity. Where possible and appropriate, reconstructions should not be built immediately on the archaeological remains, and should be identifiable as such.

PROFESSIONAL QUALIFICATIONS

Article 8.

High academic standards in many different disciplines are essential in the management of the archaeological heritage. The training of an adequate number of qualified professionals in the relevant fields of expertise should therefore be an important objective for the educational policies in every country. The need to develop expertise in certain highly specialised fields calls for international co-operation. Standards of professional training and professional conduct should be established and maintained.

The objective of academic archaeological training should take account of the shift in conservation policies from excavation to in situ preservation. It should also take into account the fact that the study of the history of indigenous peoples is as important in preserving and understanding the archaeological heritage as the study of outstanding monuments and sites.

The protection of the archaeological heritage is a process of continuous dynamic development. Time should therefore be made available to professionals working in this field to enable them to update their knowledge. Postgraduate training programmes should be developed with special emphasis on the protection and management of the archaeological heritage.

INTERNATIONAL CO-OPERATION

Article 9.

The archaeological heritage is the common heritage of all humanity. International co-operation is therefore essential in developing and maintaining standards in its management.

There is an urgent need to create international mechanisms for the exchange of information and experience among professionals dealing with archaeological heritage management. This requires the organisation of conferences, seminars, workshops, etc. at global as well as regional levels, and the establishment of regional centres for postgraduate studies. ICOMOS, through its specialised groups, should promote this aspect in its medium- and long-term planning.

International exchanges of professional staff should also be developed as a means of raising standards of archaeological heritage management.

Technical assistance programmes in the field of archaeological heritage management should be developed under the auspices of ICOMOS.
